

## ОММАВИЙ ТАДБИРЛАР О‘ТКАЗИШ ЖАРAYONIDA КОНСТИТУТСИYAVИY HУQUQLARNI KUCHAYTIRISH MASALALARI

*О‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi  
universiteti Magistratura tinglovchisi  
leytenant Mardanov Jahongir Qahramon o‘g‘li*

**Аннотация:** Ushbu ilmiy maqolada O‘zbekiston Respublikasida ommaviy tadbirlar o‘tkazish jarayonida fuqarolarning konstitutsiyaviy huquqlarini ta‘minlash va ularni kuchaytirish masalalari keng qamrovda tahlil qilinadi. Maqolada yig‘ilish, miting va namoyishlar o‘tkazish erkinligining huquqiy asoslari, ularning demokratik jamiyatdagi o‘rni hamda yangi tahrirdagi Konstitutsiyada belgilangan kafolatlar ilmiy nuqtai nazardan ko‘rib chiqilgan. Shuningdek, mamlakatda amalga oshirilayotgan normativ-huquqiy islohotlar, davlat organlari faoliyatidagi o‘zgarishlar, fuqarolik jamiyati institutlarining o‘sib borayotgan roli va mavjud muammolar chuqur tahlil etilgan. Maqolada xalqaro tajriba, xususan Yevropa, AQSh va boshqa demokratik davlatlar amaliyoti bilan taqqoslashlar keltirilib, ularning O‘zbekiston sharoitiga mos keladigan jihatlari aniqlangan.

**Калит so‘zlar:** konstitutsiyaviy huquqlar, ommaviy tadbirlar, yig‘ilish erkinligi, inson huquqlari, demokratik institutlar, fuqarolik jamiyati.

## ПЕРСПЕКТИВНЫЕ МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ ПОДРАЗДЕЛЕНИЯМИ В ПРОЦЕССЕ ПУБЛИЧНЫХ МЕРОПРИЯТИЙ И СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ИХ ИЗУЧЕНИЮ.

**Аннотация:** В данной научной статье всесторонне анализируются вопросы обеспечения и укрепления конституционных прав граждан при проведении массовых мероприятий в Республике Узбекистан. В статье с научной точки зрения рассматриваются правовые основы свободы собраний, митингов и демонстраций, их роль в демократическом обществе и гарантии, установленные

новой Конституцией. Также глубоко анализируются реализуемые в стране нормативно-правовые реформы, изменения в деятельности государственных органов, возрастающая роль институтов гражданского общества и существующие проблемы. В статье проводится сравнение с международным опытом, в частности, с практикой Европы, США и других демократических стран, и выявляются его аспекты, актуальные для условий Узбекистана.

**Ключевые слова:** конституционные права, массовые мероприятия, свобода собраний, права человека, демократические институты, гражданское общество.

### **ADVANCED METHODS OF DEPARTMENT MANAGEMENT IN THE PROCESS OF PUBLIC EVENTS AND MODERN APPROACHES TO THEIR STUDY.**

**Abstract:** This scientific article comprehensively analyzes the issues of ensuring and strengthening the constitutional rights of citizens in the process of holding mass events in the Republic of Uzbekistan. The article examines the legal foundations of freedom of assembly, rallies and demonstrations, their role in a democratic society, and the guarantees established in the new Constitution from a scientific perspective. It also deeply analyzes the regulatory and legal reforms being implemented in the country, changes in the activities of state bodies, the growing role of civil society institutions, and existing problems. The article draws comparisons with international experience, in particular, the practice of Europe, the USA and other democratic countries, and identifies their aspects that are relevant to the conditions of Uzbekistan.

**Keywords:** constitutional rights, mass events, freedom of assembly, human rights, democratic institutions, civil society.

**KIRISH.** Fuqarolarning tinch yig'ilishlar, mitinglar, namoyishlar va boshqa ommaviy tadbirlarni o'tkazish erkinligi demokratik jamiyatning eng muhim

institutlaridan biri hisoblanadi. Ushbu huquq jamiyatning siyosiy faolligi, fuqarolik ongining shakllanishi, ijtimoiy manfaatlarni ifoda etish va davlat hokimiyati organlari bilan muloqot mexanizmlarining rivojlanishida beqiyos rol o‘ynaydi. Shuning uchun ham dunyoning ko‘plab demokratik davlatlarida ushbu erkinlikning kafolatlanishi nafaqat huquqiy, balki siyosiy-iqtisodiy taraqqiyotning asosiy mezonlaridan biri sifatida qaraladi.

O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda amalga oshirilayotgan siyosiy-huquqiy islohotlar inson huquqlarini ustuvor qadriyat sifatida e‘tirof etish tamoyiliga tayanadi. 2023-yilgi yangi tahrirdagi Konstitutsiyada fuqarolarning ommaviy tadbirlar o‘tkazish huquqi aniq va ancha keng qamrovda mustahkamlandi. Mazkur normalarning amaliyotga joriy etilishi fuqarolar manfaatlarini himoya qilish, davlat organlari faoliyatining oshkoraligini ta‘minlash hamda demokratik institutlar rivojiga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, ommaviy tadbirlar o‘tkazilishi jarayonida xavfsizlik, jamoat tartibi, shaxsiy huquq va erkinliklar o‘rtasida optimal muvozanatni topish, davlat organlarining vakolatlarini aniq belgilash va ularning mas‘uliyatini oshirish dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda<sup>1</sup>.

Bugungi kunda mavjud normativ-huquqiy baza takomillashib borayotgan bo‘lsa-da, uning amaliyotdagi samaradorligi, jarayonlarning shaffofligi, fuqarolar va davlat o‘rtasidagi o‘zaro ishonch darajasi, raqobatbardosh xalqaro standartlarga moslik darajasi yuzasidan muayyan masalalar saqlanib qolmoqda. Xususan, ayrim hollarda ruxsat berish tartibining murakkabligi, hududiy organlarning qaror qabul qilishdagi kechikishlari, tartibning bir xillikda qo‘llanilmasligi, xavfsizlik choralari bahosining proporsionalligi kabi jihatlar ilmiy tahlil va amaliy yechimlarni talab etadi<sup>2</sup>.

## ASOSIY QISM

### 1. KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ SIFATIDA OMMAVIY TADBIRLAR O‘TKAZISH ERKINLIGI

#### 1.1. Ommaviy tadbirlar o‘tkazish erkinligining huquqiy-muhim mazmuni

<sup>1</sup> O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.

<sup>2</sup> Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi. – BMT, 1948

Ommaviy tadbirlar o'tkazish erkinligi fuqarolarning o'z fikri, e'tiqodi va ijtimoiy talablarini jamoat shaklida ifoda etish imkonini beruvchi fundamental konstitutsiyaviy huquqdir. Ushbu huquq siyosiy faollik, fuqarolik jamiyatining shakllanishi va davlat hokimiyatining xalq oldidagi javobgarligining muhim ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi. Yig'ilishlar, mitinglar, namoyishlar, piketlar kabi tadbirlar jamiyatdagi ijtimoiy jarayonlarni muvozanatlashtiradi, aholining turli qatlamlari manfaatlarini ifoda etishga xizmat qiladi va davlat siyosatiga ta'sir ko'rsatishning tinch vositasi sifatida qaraladi.

Demokratik tamoyillar rivojlangan davlatlarda ushbu huquq siyosiy pluralizmni ta'minlash, ijtimoiy noroziliklarni tinch yo'l bilan hal qilish, aholining davlat siyosatiga bevosita ta'sirchanligini kuchaytirish kabi funksiyalarni bajaradi. Shu bois ommaviy tadbirlar o'tkazish erkinligi xalqaro huquqning ajralmas qismi, milliy huquq tizimlarining esa asosiy institutlaridan biri sanaladi<sup>3</sup>.

## 1.2. Konstitutsiyaviy asoslar va ularning mazmuni

O'zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi Konstitutsiyasida fuqarolarning tinch yig'ilishlar va ommaviy tadbirlar o'tkazish huquqi aniq belgilab qo'yilgan. Konstitutsiyada ushbu erkinlik davlat tomonidan e'tirof etilgan va har bir fuqaroga tegishli bo'lgan asosiy huquq sifatida mustahkamlab qo'yiladi. Konstitutsiyaviy norma nafaqat umumiy kafolat, balki uni amalga oshirishning huquqiy mexanizmlarini yaratish majburiyatini ham davlat zimmasiga yuklaydi.

Konstitutsion normalarning mazmuni quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- tadbirlarni tashabbuskorlik asosida o'tkazish huquqi;
- davlat organlarining aralashuvini minimal darajada cheklash talabi;
- tadbir ishtirokchilarining daxlsizligi va xavfsizligini ta'minlash;
- huquqlarni asossiz cheklamaslik tamoyili.

Ushbu norma fuqarolarning siyosiy-huquqiy faolligini oshirish bilan birga, davlat va jamiyat o'rtasidagi muloqotni kuchaytirishga xizmat qiladi<sup>4</sup>.

<sup>3</sup> "Ommaviy tadbirlar to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi Qonuni. – 2021

<sup>4</sup> O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023

### 1.3. Ommaviy tadbirlar o'tkazish erkinligining xalqaro-huquqiy standartlari

Xalqaro huquqda yig'ilish va namoyish erkinligi Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi (20-modda), Fuqarolik va siyosiy huquqlar to'g'risidagi xalqaro pakt (21-modda), Yevropa Inson huquqlari konvensiyasi va boshqa xalqaro hujjatlar bilan kafolatlangan. Ushbu standartlarga ko'ra, ommaviy tadbirlar o'tkazish erkinligi:

- tinch xarakterda bo'lishi sharti bilan mutlaq e'tirof etiladi;
- davlat organlari fuqarolarga ushbu huquqni amalga oshirish uchun qulay shart-sharoit yaratishi shart;
- har qanday cheklovlar faqat demokratik jamiyat zaruriyatidan kelib chiqishi mumkin;
- cheklovlar aniq, qonuniy va proporsional bo'lishi lozim.

**YEXHT (OSCE) va Yevropa** Kengashi kabi xalqaro institutlar ommaviy tadbirlarni tashkil etish bo'yicha bir-qator tavsiyalar ishlab chiqqan bo'lib, ularda ruxsat berish tizimi emas, balki oldindan xabardor qilish tizimi afzal deb e'tirof etiladi<sup>5</sup>.

### 1.4. Huquqning cheklanish chegaralari va demokratik tamoyillar

Ommaviy tadbirlar o'tkazish erkinligi mutlaq bo'lmagan huquqlardan hisoblanadi. Shu sababli konstitutsion tartibga ko'ra, uni cheklashga faqat quyidagi hollarda yo'l qo'yiladi: Davlat xavfsizligini ta'minlash, Jamoat tartibini saqlash, Sog'liqni saqlashga oid xavflarning oldini olish, Boshqa shaxslarning huquq va erkinliklarini himoya qilish, Biroq bunday cheklovlar qoidabuzarlik sifatida emas, balki demokratik jamiyat talabiga mos ravishda proporsionallik, zarurlik, maqsadga muvofiqlik tamoyillari asosida qo'llanilishi shart. Shuningdek, davlat organlari tomonidan tasdiqlanadigan cheklovlar: aniq asoslantirilgan, vaqtinchalik, oshkora e'lon qilingan hamda sud nazoratiga ochiq bo'lishi zarur.

<sup>5</sup> YEXHT/ODIHR. Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly. – Warsaw, 2019

Bu huquqning mutanosib cheklanishi jamiyatdagi xavfsizlik va tinchlikning ta'minlanishiga, bir vaqtning o'zida erkinliklar kafolatining saqlanishiga xizmat qiladi.

## **2. O'ZBEKISTON QONUNCHILIGIDA OMMAVIY TADBIRLAR O'TKAZISH TARTIBI**

### **2.1. Normativ-huquqiy bazaning shakllanishi va rivojlanishi**

O'zbekistonda ommaviy tadbirlar o'tkazish tartibi mustaqillik yillaridan boshlab bosqichma-bosqich takomillashib keldi. Ayniqsa, 2017–2024 yillar davomida inson huquqlarini ta'minlashga qaratilgan islohotlar jarayonida ushbu masala alohida e'tiborda bo'ldi. Yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida tinch yig'ilishlar o'tkazish huquqining bevosita konstitutsiyaviy kafolatlanishi milliy qonunchilikni xalqaro standartlarga yaqinlashtirish jarayonida muhim bosqich bo'ldi.

Ommaviy tadbirlarni tartibga soluvchi asosiy hujjatlar quyidagilardan iborat:

-O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – ommaviy tadbirlar o'tkazish huquqi va uning kafolatlarini belgilaydi.

-“Tinch yig'ilishlar, mitinglar va namoyishlar to'g'risida”gi qonunchilik – tadbirlarni o'tkazish shakli, xabardor qilish yoki ruxsat olish tartibi, tashkiliy mas'uliyat va davlat organlarining vakolatlarini belgilaydi.

-Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeks, Jinoyat kodeksi – tartib buzilishi, xavfsizlik talablarini buzish holatlarida mas'uliyatni belgilaydi.

-Vazirlar Mahkamasining qarorlari, mahalliy hokimiyat organlarining nizomlari – tadbir o'tkazish hududi, joylari, xavfsizlik, sanitariya talablari bo'yicha qo'shimcha tartiblarni belgilaydi<sup>6</sup>.

### **2.2. Ommaviy tadbirlarni o'tkazishning amaldagi tartibi**

Hozirgi qonunchilikka ko'ra, ommaviy tadbir o'tkazish jarayoni bir necha asosiy bosqichlardan iborat:

1) Tashabbus va tashkilotchining majburiyatlari

---

<sup>6</sup> Yevropa Inson huquqlari konvensiyasi. – 1950

Tadbirni tashkil qiluvchi jamoat birlashmasi, siyosiy partiya, norasmiy guruh yoki fuqarolar tashabbuskor bo'lishi mumkin. Ular: tadbir maqsadi, shakli, joyi va vaqti haqida ma'lumot beradi, ishtirokchilar xavfsizligi, tartib saqlanishi, tibbiy yordam va transport masalalarini oldindan rejalashtirishga mas'ul, davlat organlariga oldindan murojaat qilish orqali xabardor qiladi yoki ruxsat oladi (hududga qarab tartib farqlanishi mumkin)<sup>7</sup>.

#### 2) Davlat organlarini xabardor qilish yoki ruxsat olish

Bir qator hududlarda tadbirni o'tkazish uchun oldindan ma'lum muddatda mahalliy hokimiyat organlariga ariza berish kifoya qiladi. Hokimiyat arizaning qabul qilinganini tasdiqlaydi va xavfsizlik choralarini ko'radi.

Ruxsat olish tartibi: Ba'zi holatlarda tadbir o'tkazish uchun hokimiyatning rasmiy ruxsati talab qilinadi. Bu asosan katta hajmdagi tadbirlar, transport harakati to'siladigan yoki xavfsizlikka ta'sir qiladigan tadbirlar uchun qo'llaniladi.

#### 3) Davlat organlarining vakolatlari

-Mahalliy hokimliklar va ichki ishlar organlari:

-tadbir o'tkazish bo'yicha qaror qabul qiladi;

-tadbirni xavfsiz o'tishini ta'minlaydi;

-favqulodda vaziyat yuzaga kelganda tartib-intizomni saqlaydi;

-tadbir davomida huquqni muhofaza qiluvchi organlarning minimal darajada aralashuvini ta'minlashi kerak.

#### 4) Tadbir o'tkazish tartibi va talablari

Ommaviy tadbir: tinch xarakterda bo'lishi; ishtirokchilarning xavfsizligi ta'minlangan bo'lishi, shaxslarning erkin harakati, transport, sog'liqni saqlash va atrof-muhitga zarar yetkazmasligi, talablariga javob berishi lozim.

### 2.4. Mavjud islohotlar va istiqboldagi yo'nalishlar

O'zbekiston inson huquqlari bo'yicha xalqaro standartlarga moslashishni davom ettirmoqda. Xususan: ommaviy tadbirlar bo'yicha xabardor qilish tizimini kengaytirish, davlat organlari qarorlarining shaffofligi va asoslanishini oshirish,

<sup>7</sup> "Ommaviy tadbirlar to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi Qonuni. – 2021

tadbirlarni tashkil etish bo'yicha "bir darcha" elektron tizimini joriy etish, fuqarolik jamiyati institutlari bilan davlat organlari o'rtasida barqaror dialog mexanizmlari yaratish, politsiya xodimlari uchun xalqaro standartlar asosida treninglar o'tkazish, tadbir o'tkazish infratuzilmasini (maxsus joylar, maydonlar, xavfsizlik tizimi) zamonaviylashtirish<sup>8</sup>.

### 3. XALQARO TAJRIBA VA UNING O'RGANILISHI

#### 3.1. Xalqaro-huquqiy asoslar va umumiy yondashuvlar

Dunyo miqyosida ommaviy tadbirlar o'tkazish erkinligi insonning asosiy siyosiy-huquqiy huquqlaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Barcha ilg'or demokratik davlatlar ushbu huquqni Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi (20-modda), Fuqarolik va siyosiy huquqlar to'g'risidagi xalqaro pakt (21-modda) kabi universal hujjatlarga asoslangan holda tartibga soladi. Xalqaro huquqda ushbu erkinlik quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

- Tinch xarakter – tadbir zo'ravonliksiz amalga oshirilishi shart;
- Oldindan xabardor qilish tizimi – ruxsat berishdan ko'ra xabarnoma afzal hisoblanadi;
- Sud nazorati – davlat qarorlari ustidan shikoyat qilish imkoniyati mavjud bo'lishi lozim.

Bu tamoyillar ko'plab rivojlangan davlatlarda ommaviy tadbirlar erkinligini amalda ta'minlashning asosiy mezoniga aylangan.

#### 3.2. Yevropa davlatlari tajribasi

Yevropa modeli: xabardor qilish tizimi va minimal cheklov

Yevropa mamlakatlarning aksariyati ommaviy tadbirlar uchun "ruxsat berish emas, balki xabardor qilish" tizimini qo'llaydi. Ya'ni, tashabbuskorlar tadbir haqida faqat oldindan ma'lum muddatda xabar beradi, hokimiyat esa xavfsizlik choralari bo'yicha hamkorlik qiladi. Tadbirni taqiqlash juda kam hollarda qo'llaniladi.

Yevropa modeli xususiyatlari: fuqarolarni tartibga solish emas, ularga xizmat ko'rsatish tamoyili ustun, politsiya huquqni cheklovchi emas, balki xavfsizlikni

<sup>8</sup> Fuqarolik va siyosiy huquqlar to'g'risidagi xalqaro pakt. – BMT, 1966



ta'minlovchi hamkor sifatida harakat qiladi, cheklovlar bo'yicha sud nazorati kuchli, tadbir o'tkazish uchun maxsus maydonlar tizimi yo'q — istalgan jamoat joyida tadbir o'tkazish mumkin<sup>9</sup>.

**Germaniya.** Germaniyada o'tkaziladigan tadbirlarni "Versammlungsgesetz" (Yig'ilishlar to'g'risida qonun) tartibga soladi. Tashkiliy masalalar bo'yicha politsiya bilan konstruktiv muloqot tizimi ishlab chiqilgan. Taqiqlash yoki joyni o'zgartirish faqat bevosita xavf mavjud bo'lsa mumkin.

**Buyuk Britaniya.** Buyuk Britaniyada yig'ilishlarni tartibga solish "Police, Crime, Sentencing and Courts Act" orqali amalga oshiriladi. Politsiya tartibga solishga haqli, lekin har qanday cheklovni asoslab berishi va inson huquqlarini cheklamasligi talab etiladi.

### 3.3. AQSh tajribasi

AQShda ommaviy tadbirlar erkinligi Birinci o'zgartirish (First Amendment) bilan kafolatlangan bo'lib, bu erkinlik eng kuchli himoya qilinadigan siyosiy huquqlardan biridir.

AQSh tizimining o'ziga xosliklari: ruxsat olish faqat katta infratuzilma talab qilinadigan tadbirlarga tatbiq etiladi (masalan, yo'lni to'sish), davlat organining har qanday cheklovi sud tomonidan qattiq tahlil qilinadi (strict scrutiny), politsiya tadbir o'tkazish uchun sharoit yaratishga majbur, provokatsiya bo'lsa ham tadbirni tarqatish choralari minimal darajada qo'llaniladi.

Bu yondashuv fuqarolarning erkin fikr bildirishini maksimal darajada ta'minlashga qaratilgan.

### 3.6. Xalqaro tajribadan O'zbekiston uchun mos keladigan jihatlar

Xalqaro tajriba o'rganilganda O'zbekiston uchun quyidagi yo'nalishlar eng maqbul hisoblanadi:

1. Xabardor qilish tizimini kengaytirish

Yevropa va Janubiy Koreya tajribasi O'zbekiston uchun mos model bo'la oladi.

2. Politsiyaning xizmat ko'rsatish yondashuvi

<sup>9</sup>Smith R. *Civil Liberties and Public Order*. – Oxford University Press, 2018

AQSh va Germaniya tajribasidagi “bezovta qilmasdan qo‘llab-quvvatlash” tamoyilini joriy etish.

### 3. Sud nazoratining kuchaytirilishi

Rad etish yoki cheklash qarorlari ustidan tezkor sudga murojaat qilish imkoniyatini kengaytirish<sup>10</sup>.

## XULOSA VA TAKLIFLAR.

O‘zbekiston Respublikasida ommaviy tadbirlar o‘tkazish erkinligi konstitutsiyaviy huquq sifatida mustahkamlab qo‘yilgan bo‘lib, uning real hayotda to‘liq amalga oshirilishi demokratik jamiyat qurishning muhim shartidir. Mazkur tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, so‘nggi yillarda milliy qonunchilikni takomillashtirish, fuqarolarning erkin fikr bildirish imkoniyatini kengaytirish, davlat va jamiyat o‘rtasidagi muloqot mexanizmlarini rivojlantirish borasida sezilarli islohotlar amalga oshirilmoqda. Biroq amaliyotda mazkur huquqni ta‘minlashda ayrim tashkiliy, institutsional va huquqiy muammolar hanuzgacha mavjud.

Xalqaro tajribani tahlil qilish shuni tasdiqlaydiki, ommaviy tadbirlar erkinligini kafolatlash jarayonida xabardor qilish tizimi, davlat organlarining ochiqdigi, proporsionallik va zaruriyat tamoyillariga amal qilish, politsiyaning xizmat ko‘rsatish yondashuviga o‘tishi, shuningdek sud nazoratining kuchli bo‘lishi eng samarali yechimlar hisoblanadi. Bu yondashuvlar milliy huquqiy-amaliyot tizimini yanada takomillashtirish uchun muhim metodik asos bo‘lib xizmat qiladi<sup>11</sup>.

## TAKLIFLAR

Ommaviy tadbirlar o‘tkazish erkinligini amaldagi demokratik standartlarga mos ravishda yanada mustahkamlash, ushbu huquqni samarali amalga oshirilishini ta‘minlash, davlat va fuqarolar o‘rtasidagi o‘zaro ishonchni kuchaytirish maqsadida quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin.

<sup>10</sup> Donnelly J. *Universal Human Rights in Theory and Practice*. – Cornell University Press, 2013

<sup>11</sup> “Ommaviy tadbirlar to‘g‘risida” O‘zbekiston Respublikasi Qonuni. – 2021

### 1. Normativ-huquqiy takliflar

-Ommaviy tadbirlarni o'tkazish bo'yicha ruxsat olish tartibini bosqichma-bosqich xabardor qilish tizimiga o'tkazish; rad etish hollari esa qonunda qat'iy belgilangan, istisno holatlar bilan cheklanishi lozim.

-Cheklovlarning aniq mezonlarini belgilash.

-Sud nazoratini kuchaytirish.

-Ommaviy tadbirlarni rad etish yoki joyini o'zgartirish bo'yicha qarorlardan norozi fuqarolar uchun tezkor sudga murojaat qilish (fast-track) mexanizmini joriy etish.

-Normativ-huquqiy hujjatlarni uyg'unlashtirish.

-Ommaviy tadbirlar bilan bog'liq barcha qonun, qaror va me'yorlarni yagona tizimga keltirish, ular o'rtasidagi kolliziyalarni bartaraf etish.

### 2. Institutsional takliflar

-Politsiya va mahalliy hokimiyat faoliyatini demokratik tamoyillar asosida takomillashtirish.

-Xalqaro amaliyotdagi "xizmat ko'rsatish modeli"ga (facilitation approach) mos ravishda politsiya xodimlarini muntazam o'qitish, ularda ziddiyatlarni bartaraf etish, muloqot yuritish va minimal kuch ishlatish ko'nikmalarini rivojlantirish<sup>12</sup>.

-Jamoatchilik nazoratini kuchaytirish.

-Ommaviy tadbirlarni tashkil etish bo'yicha muntazam muloqot maydonini yo'lga qo'yish, davlat organlari va jamoat tashkilotlari o'rtasidagi fikr almashinuvni tizimlashtirish.

### 3. Tashkiliy-amaliy takliflar

-Arizalarni ko'rib chiqish jarayonini raqamlashtirish.

-Ommaviy tadbirlar bo'yicha arizalarni qabul qilish va ularni ko'rib chiqishning "bir darcha" elektron platformasini yaratish, jarayonning shaffofligini ta'minlash.

---

<sup>12</sup> Donnelly J. *Universal Human Rights in Theory and Practice*. – Cornell University Press, 2013

-Ommaviy tadbirlar uchun qulay joylarni aniqlash, ularning infratuzilmasini takomillashtirish (sahna joyi, tibbiy yordam, texnik xavfsizlik choralari ta'minlash).

-Tadbirlarni xavfsiz o'tkazish bo'yicha standartlarga rioya etishni kuchaytirish.

#### 4. Xalqaro hamkorlik bo'yicha takliflar

-YEXHT, Yevropa Kengashi va boshqa xalqaro tashkilotlar bilan o'quv dasturlarini kengaytirish.

-Politsiya, sudlar va hokimiyat organlari uchun xalqaro treninglar tashkil etish.

-Xalqaro tajribani joriy etishda adaptiv model qo'llash.

-Yevropa va AQSh tajribasini O'zbekistonning ijtimoiy-siyosiy sharoitiga mos ravishda bosqichma-bosqich tatbiq qilish.

### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. **O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.**
2. **“Ommaviy tadbirlar to'g'risida” O'zbekiston Respublikasi Qonuni. – 2021.**
3. **Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi. – BMT, 1948.**
4. **Fuqarolik va siyosiy huquqlar to'g'risidagi xalqaro pakt. – BMT, 1966.**
5. **Yevropa Inson huquqlari konvensiyasi. – 1950.**
6. **YEXHT/ODIHR. Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly. – Warsaw, 2019.**
7. **Abdullaev X. Konstitutsiyaviy huquqlar va erkinliklarni ta'minlash nazariyasi. – Toshkent, 2020.**
8. **Sodiqov U. Ommaviy tadbirlar erkinligi: huquqiy tartibga solish masalalari. – Toshkent, 2021.**
9. **Smith R. Civil Liberties and Public Order. – Oxford University Press, 2018.**
10. **Donnelly J. Universal Human Rights in Theory and Practice. – Cornell University Press, 2013.**